

ՕՐԱԳԻՒԹ ԶՄԻՒԹՈՒԹՅ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ԵՐԵ-ՔՏԱՍՈՎՆԵՐՈՒԹՅՈՒՆ

索引 443

ԶՄԻՒԹՈՒՆԻԱ : 5 ՑՈՒԵԿԱԽ

(Պաշտօնական ժամանցութեա :)

“Յայտնի է ար մօներս բարձրապատի՝ Վէնչը
քով իշխանը՝ արտաքոյ կարգի գե սպանի պաշտօ-
նիւ հասաւ ՚ի Արտաանիքնու պօլիս Ուռասց մէծա-
շուք արքունիքէն գալով, և իւր կառավարութե-
նէն ընդունած հրամանացը համեմատ քանի մը
աետակ խնդիրներ տուաջարկեց Բարձրադպոյն Նը-
րանը ։ Բայց այս երկու կառավարութիւնները
չիկնալով համաձայնիւ լիշեալամէն տեսակ խըն-
դրոց վրայօք, Վէնչըքավ իշխանը օսմաննեան կա-
ռավարութեան հետ ունեցած գեսպանական կա-
պակցութիւնները գաղ ըեցուց, իւր պատգամա-
լորութեանը վախճան տուաւ, և այս կերպիւ
մէկնեցու ՚ի Արտաանդ նու պօլիս ։

կապակցութիւնները : Դաց յայսմանէ մտածե լրվ
թէ Ուստիոյ տէրութիւնը պատերազմ՝ չիրանար,
հիմնաւոր պատճառ մը չըլլալուն համար, կը յու-
սցուի թէ խաղաղաւթիւնը պիտի չիրադովս ի :

“Օ խարդ և իցէ, որովհետեւ պաշտօնական կա-
պակյութեանց գագարումը և Ունչիքով իշխա-
նին մեկնիլը տեղի ունեցան առանց ապահովու-
թիւն մը տրուելու յիշեալ դեսպանին մեկնելու
ժամանակը, թէ պատերազմ պիտի չըլլայ, և բայ-
ուամ Ուստաց տէրութիւնը արդեն մեծ պատ-
րաստութիւններ ըրած է ցամաքի և ծալս վրայ,
Քարձրագոյն Դուռը ևս խոր կազմանէ ցաւալի

Հարկաւորութեան մը մէջ գտնուեցաւ , միայն
զգուշութեան և խըրզինքը պաշտպանելու հա-
մար զօրաժողով ըլլաւ և իւր տմրոցները կարգա-
դրել . ուստի բաւակ սն զօրք և ուրիշ զինուորա-
կան պաշտպաներ յուղարկելով , պաշտպանութեան
աղեկի վիճակի մը մէջդրաւ Պատլքանի անդիի կող-
մը , և Դանութի եղբայր եղած կայսերական բեր-
դերը , Նմանապէս ուրիշ հարկաւոր տեսական բեր-
դերը , Ամանապէս ուրիշ հարկաւոր տեսական բեր-

“ Որովհետեւ Կոստանդնուպոլիսը Ուռ սաց վա-
ճառ ականութեան գիւանստան (քանիչ լարիս) գործակալները և Ուռ սիրյ հիւպատունները իրենց
տեղուանքը կեցած են և ըստ որում յիշեալտէ-
րութեան վաճառականնաց և հպատակաց գործ-
քերը կը կատարուին առաջուան պէս, Խարձրա-
գոյն Դուռ ու ցանկալով նոր ապահով մը տալ
իւր ակնածութեանը զսր ունի Ուռ սիրյ արքու-
նեացը, հրամաններ յուղարկեց ուր որ հարկ էր
որպէս սղի այս ազգին վաճառականնաց և հպատա-
կաց աւելի գիւրութիւններ տրուին և Ուռ սիրյ
գործակալաց հետ վայելու շարդութեամբ վա-
րուին . ըստ որում վէհափիսաւ Ուռ լիժանին կատա-
վարութիւնը այսպիսի քաղաքավարական ընթաց-
քին վրայ մէծ հոգ ունի”:

— Ի զմիրի Ենքարսիալ անուն գտղղվարէն լըազիրը
Նախընթաց ծանուցագիրը հրատարակելէն ետև,
հետեւ եալ խորհրդածութիւնը կընէ :

“ Եւրոպան արժանաւոր կերպիւ պիտի յարգէ
զգացմանքները որ նշանակուած են մերոյդրեալ
յօդու ածոյն մէջ։ Օգոստափառ Առվթանին
կառավարութիւնը հանդարտութեամբ, չափա-
ւորութեամբ և բազում ակնածութեամբ կը
վարուի Առուսիոյ տէրութեանը հետ քանզի
պատրաստ է խիստ ազդու կերպիւ պաշտպանե-
լու Առուսիոյ հպատակաց օգուտները, թէեւ այս
երկու տէրութեանց դեսպանական կապակցու-
թիւնները գագրած ըլլան է կը յուսայ թէ խա-

զարդութիւնը պիտի չվրդովուի, ըստագում հիմնաւոր պատճառ մը չիկայ պատերազմիլաւ համար, և իւր զինուորական պատրաստութիւնները ուրիշ նպատակ չունին, բայց միայն գգու շութեալ պարզ միջոցներ են: Ուստի ամեննեին հիմնաւոր պատճառ մը չիկայ պատերազմի, և չեմք կարծէր որ բաները այս ստակալի ծայրը հասնին: Քանզի թնդանօժի հարուած մը Դանուբի վրայ, մեծամեծ հետեւութիւններ պիտի ունենայ: Դւրս պայի հատարակաց կարգադրութիւնը կարելի է որ նորէն սասանի ամէն տեղ իւր հիմնեցը վրայ և մարդկային ընկերութիւնը ծանր վասնկից ենթակայ ըլլայ. վասնորյ պիտի չու զեն այսպիսի թնդանօժ: Մրագեւ և իցդ ցաւալի է յոյժ իրաց վիճակը, որուն պատճառ եղած են այժմեւան պարագայից գյուտարութիւնները: Արդկային ընկերութիւնը հաղիւ թէ 1848ին գէպքէրէն ազգանեալ, այն ժամանակին ամէն աղէ տալիւ անցքերէն և երկիրւըներէն զօր գեկտեմբերի 2ին պատահած յանկարծական փոփոխութիւնը բարեք ազդ ութեամբ մը վարատեց մարդկային ընկերութիւնը կըսեմք, վերստին անհանդ ստութեանց մէջ կիյնոյ, որոնք եթէ երկարելու ըլլան, մեծ վնաս պիտի պատճառաւեն վաճառական արհետուից: Ճաղավուրդ ները որ աշխատիլ միայն կը փափազին, աշխատութեան գաղարու մը պիտի տեսնեն ամէն տեղ: և ազգաց մէջ զեզած կոպակցութիւնները փոփոխական գարգանալու յօդու տ հատարակութեալ պիտի սեղմուին օրըստօրէ: և ուր որ նոր կարգադրութիւններ հարկաւոր են, ուրիշ ժամանակուան պիտի թաղ արուին:

—Փարիզի Ժունիալ աւ Տեղա օրագիրը հետեւ եալ
կերպիւ կը համառօտէ օսմաննեան կուռավարութեն
ծանուցագիրը, որ տրուեցաւ բարձրապատիւ
Վէնչիքով իշխանին, անոր ինդիքները մերժե
լու համար :

“Բարձրագոյն Դուռը ՚ի բալոր պրտէ կը ցան
կայ միշտ սեղմելու և բազմապատկելու զիազակ
ցութիւնները կատարեալ բարեկամութեան և
մուերիմ դաշնակցութեան որ այս երկու կա-
ռավարութեանց մէջ կըգտնուին : Խոյնինքն վէ-
հափառ Առութանը մուերմաբար և հաստատուն
կերպիւ կը փափագի հաստատուն պահել և զար-
գացնել անդադար բարի դրացիութեան և սերտ
միութեան յարաբերութիւնները որ բարեբազ-
դութեամբ երկար ժամանակէ ՚ի մեր կուտանին

其初生，其母即和而知其氣也。

ԲԱՐՁՎԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԵՒՅՑ

Հին պատմութեանց մէջ կը կարդանք որ Առ-
զոն Աթենքի օրէնսդիր հռչակաւոր փիլիսոփան՝
Ինդիոյ թագաւոր Կրտասոսի հետ տեսութեան
գացած ըլլալով, այս վերջննը՝ որ իւր ժամանակի
թագաւորաց պինտ փարթամն էր, իւր անթիւ
գանձերը Աղողնի ցըցընելէն ետքը պանծալով
հարցուց անոր, թէ մարդկանց մէջ պինտ երջա-
նիկը ինքը չէ արդեօք ։ Քանի լիցի, պատասխա-
նեց Աղողն։ Յունաստանի անծանօթ գիւղօրէ-
ից մէկուն մէջ մէկ՝ աղքատիկ մարդ մը կը-
ճանչամօր ձեզմէ խիստ առաւել երջանիկ է.
որովհետեւ թէ առատութեան և թէ չքաւորու-
թեան մէջ իր պիտոյ ըը խիստ քիչ ըլլալուն, իւր
փոքրիկ աշխատութեամբը կրնայ անոնց բաւա-
կանանալ։ Անապարծ թագաւորը Աղողնի այս
բաղդատութենէն զարմացած՝ ի՞նչ կըսես մարդ-
ըստ, արդեօք զիս երջանիկ չնու մի կարծեր։
Ոհ, թագաւոր կրկնեց Աղողն, աշխարհիս մէջ
ի՞նչպէս կրնայ մէկը զինքը երջանիկ համարիլ չի-
մեռած։ Չատ շանցաւ Աղողնին այս իմաստուն
խորհրդածութիր սոտ գուեցաւ։ Աի բռս Պար-
սից թագաւորը բազմաթիւ զօրքով գիմեց Ին-
դիոյ վրայ, տիրեց բաղադրին, բանիկ եց կործանից

զան և Կրտսոսն ալ գերի բռնեց : Աւստի երբ
նոյն ժամանակի բարբարոս սովորութեանը հա-
մեմատ՝ գժեալդր թագաւորը մեռցընելու կը
պատրաստուէին 'ի ներկայութեան Կիւրոսի ,
Կրտսոս միտքը բերաւ Առղջնի խորհրդածութիւր,
և նոյն կէտը ալ չերնալով իւր գդացմաւնքները
զայել , բարձր ձայնիւ աղաղակեց ըսելավ , ոչ ,
Առղջն Առղջն :

Վիւրոս Վրաստոսի առանձի հառաջելով այս անունը կրկնելը տեսնելուն պէս՝ հետաքրքրութիւնը շարժեցաւ և ուղեց իմանալ թէ արդեօք այն ար աստուծոյ անունն է որնոր Վրաստոս իրեն օգնութեան կը կանչէ : Այն ժամանակը Վրաստոս պատմեց Վիւրոսին իր Աղղոնի հետ ըրած իրասեցութիւնը . որնոր Վիւրոս լսելուն պէս ոկտոնիմքն աւ իւր վրայօքը երկիւղմը զդալ և ներեց Վրաստոփ , որուն հետ վերջը խիստ սերտ կապակցութեամբ մը բարեկամացաւ : Ահա այսպէս Աղղոնի իմաստութիւնը երկու բարեաց պատճառ եղաւ , թագաւորի մը կեանքը դառն մահուանէ ազատեց և ուրիշ թագաւորիմ 'ալ բարքը շնկեց :

Φηλικαψησι *մեծն* Եցէքտանդրի հայրը թէպէտե
Եթենացւոց շատ մեծ ծառայութիւններ ըրած
էր, բայց երբ Ողիմպիտիան ըստւած խաղերուն
հանդիսին մէկուն ներկայ կը գտնաւէր, Եթե-
նացիք խիստ կոչտ կերպիւ զննքը կը ծաղրէին .

իւր մօռը գտնուող զօրապետները այս յանդը ։
նութեանը վրայօք զայրացած խնդրեցին թափա-
ռորէն որ հրաման տայ իրենց զանոնք պատժե-
լու ։ Համբերով եղէք, բարեկամներ պատասխա-
նեց թագավորը ։ Եթէ այս ապերախտ մարդիկի
ները իրենց ըրած ծառայութեանս փոխարէն գիտ-
կըծաղըեն, որըափ գէշութիւններ ընելու կարող-
չեն երբ անոնց հետ խստութեամբ վարուելու
որ ըլլանդ ։

Երբ Քահըքսէս Պարոից թագաւորը հինգ միլիոն զօրքավ Յունատանի վրայ կըզ իմէք. | Էս նիդաս Ապարտայի թագաւորը՝ անմենալով որ Յունատանի միւս կողմի զինուորները թշնամէաց զօրքերուն ահագին թիւը լսիլով վհասած ցիր և ցան եղան ու իւր հրամաննին տակը միայն երեք հարիւր Ապօրտացի զինուոր մնաց , զորոնք քաջալերեր լու համար՝ իմ սիրելի՛ հոյրենակիցներու ըստւ , մեր քաղաքական օրէնքը մեզմէ կըպահան չէ որ կունակինս թշնամիին չգարձնիւմք . ուստի եկէք միատեղ մեր վերջին ճիգը թափենք հոյրե

Օ մատուցները զարմանալի քաջարսութեամբ
իրեն հետ մնունիլ խառապալով՝ | Եսիտաս
փութացաւ եկաւ Խերմսովիլս քսու ած անցքը
որ իւր քաղաքին միտոկ ճանապարհն էր, պաշտպա-
նել : Ուստի երեւ Եղիսիտաս իւր եօն հանել :

Ապրին Վեհափառութեան և Ուս սիս օգաստա-
վաս Կայսեր մէջ Աւոսի Բարձրագոյն Դուռը
պիտի ընդունի սիրով Վեհագով իշխանին ըրած
խնդիրներէն զանոնք, որ չեն վաստեր ոչ իւր
պատույն և ոչ իւր անկախութեանը: Հետեալ
բար հաճութիւնն կուտայ Յըուսաղմի մէջ եկե-
զեցւոյ վանքի և հիւանդանոցի շնութեան՝ զոր
կուզէ կանդնել այն տեղ վեհափառ: Ակնոպայսու-
Կայսրը տակայն կը խնդրէ որ այս շնութիւնը
այնպիսի կերպիւ ըլլայ, որ իւր ներքին կառա-
վարութեան իրաւունքը անվնաս մնան, և այս
բանին փրայօք երկու կառավարութեանց մէջ
գգու շուտոր բանախօսութիւններ ըլլան: Իոկ կրօ-
նական արտօնութեանց վրայօք, որ վեհափառ
Առւլթանին նախորդներէն շնորհուած են Բարձ-
րագոյն Դրան ամէն քրիստոնեայ հպատակաց և
մանաւանդ Յունաց և որոց գործադրութեանը
համար կերեկի թէ Ուուսիս տէրութիւնը կըկառ-
կածի, ոչ միայն օգոստափառ Առւլթան Վալտիւլ
Վէճիտը երբ էք մաքէն չանցուց զանոնք ետ քա-
շելու կամ աւ զմէլու, այլ ընդհակառակն զանոնք
հաստատուն պահելու և զարդացնելու համար
միշտ և հանապազ խնամք կը տանի: Տայց և
այնպէս զինար պայմանագրութիւն մը ընել այն
պիտի խնդրոյ մը վրայօք, որ բացարձակապէս
կայսերութեան ներքին կառավարութեանը կը
վերար երի: Վ անզի ասով իւր վեհապետութե-
(ուռվէրէնդէ) և իւր անկախութեան իրաւունքը
կըզոհէ... և որչափ ալ մտերիմ: և սերու ըլլան
բարեկամական կապակցութիւնները և փոխա-
դարձ զգուցմունքը Առւլթանին և Ուուսաց Կայ-
սեր, այս բարեկամութիւնը զինար այն աստի-
չան յառաջնորդ, մինչեւ պարտաւորել վարձ-
րագոյն Դուռը այսպիսի գոհ մը ընելու: Ոյս
բանը հակառակ է ազգաց մէջ հաստատեալ
իրաւանց, նմնապէս անկախ ու ազատ տէրու-
թեան մը իրաւանցը: Օգոստափառ Առւլթանը
կատարելապէս կը յանձնէ այս բանը բոլոր աշ-
խարհքին արդարութեանը և մանաւանդ ու զիզ-
գատողութեանը Ուուսիս Կայսեր, որ քաջա-
ձանօթէ իւր բնաւորութեան ուղղութեամբը
և արդարասիրութեամբը: Վ եհափառ Առւ-
թանը կը յայտնէ կերպապէս (ֆորմէլըման) ա-
ռաջի տիեզերաց որ հաստատուն պիտի պահէ-
ըստ ամենայն մասին արտօնութիւնները, ազա-
տութիւնները և ազահարկութիւնները, զայն ք-
կըլվայելներ երկար ժամանակէ հետէ քրիստոնէա-
կան եկեղեցինները իւր վեհապետը մէջ, և մաս-
նաւորապէս (Յունաց եկեղեցին: Ոյս յայտո-
րարութիւնը պէտք է բաւական համարուիլ
վասնիղ անկախ վեհապետ մը չիրնար սեպուիլ
և թէ կարուղ ըլլար զիջանիլ օստար տէրութեան
մը հետ կապուելու այս խնդրոյն վրայօք դաշ-
նադրութեամբ մէ:

Վայիսի 27ին ըստ նոր տումարի՝ արևելքան
խնդրոյն վրայօք տեղեկութիւններ խնդրուեցաւ
Ենդղից կառավարութենէն : | զրտերուն խոր-
հրդանոցին մէջ լրտ Վէլմբապիւրին էր, և տղ-
գային պատգամաւորաց խարհրդանոցին մէջ միու-
ալը Տիղբայշ լին էր որ այսպիսի հարցմունքը ըրին
Վրտաբին գործոց պաշտօնեայ Վլւրընտըն կամու

զօրքովիլ հոն տեղը բանակած թշնամեաց գալու
տեանը կըսալասէր , իւր բանակին մէջ գտնուած
զինորդներուն մէկ քանիին քաջարտու թեանլ
վրայօք կառկածելով՝ ուղեց զանոնք մէյլէկ պատ-
ճառ առ բանակէն հետացընել վախնալով՝ որ
չըլսայ թէ պատերազմի ատեն անսնց վատարտու-
թեան օրինակը մէկալները վհատեցընէ : Ու ստի-
անսնց մէկ յանձնարարութիւն . ընելով՝ հրամայեց
որ երթան այն յանձնարարութիւնները ՚ի գործ
գնեն . Շայց այս զինւարները թագաւորին իրենց
վրայ կասկածի երթալը տեսնելով՝ զայրացած
պատասխան տուին ըսելով . թագաւոր մենք քե-
զի հետ հոս եկանք մեր հայրենիքը պաշտպանել
թշնամեաց հետ պատերազմիլ ու մեւնիլ և ոչ
թէ սուրհանդակութիւն ընել . և յիրաւի է էս-
նիդաս ու իր զինւորները Պարսից հետ պատե-
րազմելով և անսնց մէջ մեծ կոտորած ընելց
ետքը՝ բոլորն ալ մեռան . որոնց համար վերջ
Վիֆիքրիփն ըստած Յունատանի մեծ ատեան
արձաններ կանդնել տուաւ այս մակագրութիւն
“ Վանակուլ , գնա լահիւնոն և ըսէ մէր հայրենակիցնե
րուն , որ մենք այս ուղիւ մեռանք մէր հայրենեաց օգինա-
ց և նաաշանդելու համար ” :

¶ ხელისა და მეზ აფასებოდებინ ათხენც ხელ
გვისა და უასთავორმაყველ ქართველ უასთავორმაყველ
ასეთ კი აფასებოდებო, ეს ნინები ეს ხელის

լրու Վել լինապիւրիին պատասխանեց և լրու Շոհ Հըն Ուասը՝ միասոր Տիգրայէլիին պատասխանեց և այս երեւելի պաշտօնատարաց հրապարակաւ ըրտծ յայտաբարութիւններէն կը տեսնուի որ Անդ զիս և Գաղղիս կառավարութիւնները կատարել լավէ ո համաձայն են հաստատուն պահէլու օմաննեան կայսերութեան ամբողջութիւնը :

“Արքամ ապահով ընել զիսրհրդանոցը, ըստ Դէքըրնարն կոմը, թէ Անդ զիս կառավարութեան որոշումը տմենենին չփոխուեցաւ Թուրքաստանի խնդրոյն փայտօք, այսինքն թէ, հարկաւոր է հաստատուն պահէլ օմաննեան տէրութիւնը : Այս բանին վայոք Անդ զիս և Գաղցիս կառավարութիւնները կատարել լավէ ո համաձայն են, և հաւասարի լերուք թէ այս երկու աշբաւթեանց գեսպանները միաբանութեամբ կգործեն ՚ի կոստանդնուպոլիս, ՚ի պաշտպանութիւնն օմաննեան կառավարութեան” :

Լորու Շոհն Ուասը՝ այս խնդրոյն վայոք մինչ չեցայօք եղած բանախօսութեանց պատութեամբ ընելէն ետե, իւր ատենախօսութիւնը վեցացուց հետեւեալ յայտարարութեամբ :

“Գանադրութեան այժմեան վիճակին մէջ գուցէ վնասակար ըլայ գործքերուն լըմբննալուն եթէ կառավարութիւնը յառաջ բերէ այժմ պաշտօնական ազգարարութիւնները որ տրուածեն լրու Աթրէթ ֆորտին այս խնդրոյն վայոք Ուական կրնամ ըսել, թէ այս ազգարարութեացնը մէջ շատ բան թող տրուած են գեսպաններին անձնական խոհեմութեանը, հաստատուն մնալով այս կէտին վսայ, այսինքն թէ Անդ զիս կառավարութեան որոշեալ քաղաքականութիւնն հաստատուն պահէլէ գանձադրութեանց հաւատարիմ գործադրութիւնը և պաշտպաննել օմաննեան կառավարութեան ամբողջութիւնը և անկախութիւնը : Թէպէտե պաշտօնական նորութեր ընդունած չեմք տակաւին, ՚ի վերայ այսօք ամենայնին գուցէ կրնամ ըսելու, թէ վատահութիւն ունիմ, ըստ այժմեան երեմանց՝ թէ Ուուաց կառավարութիւնը վերջապէս այնպիսի ապահովութիւն մը պիտի խնդրէ Թուրքաստանէն որ կարող ըլլայ տալու զայն՝ առանց վեաս մը հասցնելու վեհարական Յուլթանին կատարեալ իշխանութեանը, և Աւրուպայի ընդհանուր խաղաղութեանը : (Օանդահարութիւննէ)

լ բագրայս նախընթաց թերթուլ ծանու ցինկ
ազգային աշխարհական գերադայն ժողովային նոր
ընտրութիւնը . որ տեղի ունեցաւ ՚ի կաստան
դնուազօլիս բնդ հանուր ժողովավ . Այսօր նորին
տիր անդամնց ցուցակը կը փութամք հրատարա
կելու . որ հետեւալ մեծաշուք երևելի անձինք
ներէն կը բաղկանայ :

Վաքսուտ ամիրա Անդրիմն ան :

Գէ որդ ամիրա Արամեան :

Կարապետ ամիրա արքունի ճարտարտպետ :

Պօղոս ամիրա Տատեան , արքունի վառօդապետ

Յօհաննէս ամիրա Տատեան "

Պօղոս աղա Պետրոսէան .

բանաստեղծին եղայրը Պարսից նաւերէն նա
մը կը հալածէր , որուն վերջապէս մօտեցաւ . թը ը
նամին կ'աշխատէր գուն կը գործէր ազատելու
և Վինեկիւլիւս զայն չփախցընելու համար ա
ձեռ օքը բռներ եր նաւենն եղերքէն , որպէս զ
գինուարները կարօղ ըլլան ներս մօնել և նաւու
տիրել : Պարսիկները կացինովմը զարկին կտրեցի
Վինեկիւլիւսի աջ ձեռքը . այս վերջինը իսկոյ
ձախովը բռնեց նաւը և երբոր նոյն կացինով ա
ալ կտրեցին , Վինեկիւլիւս այն ժամանակը իւ
ակռաներովը իսածաւ նաւուն եղերքը և թու
չէր տար զայն մինչեւ որ թշնամիները գլուխն ա
կտրելու զերծան ձեռքէն :

| Էսնիդաս | Կպարտայի թագաւորին Եկան ըստն
թէ Պարսից Դաքերը այնքան բաղմաթիւ են ո
անոնց նետերը ամպի պէս արեգակին Ճառ ադայօս
ները կ'արգիւն . Վինտ ազէկ կ պատասխանեց | Էս
նիդաս , մէք ալ անոնց շուրբին տակը կը պատե
բագմինք :

Ծաէմիսթոկլէս Վթենացի համբաւաւոր զօրս
պետը որ սակաւաթիւ զօրքով Պարսից անթիւ
քանակիներուն հետ զարնուելով մեծամեծ յաղ
թուիներ ըրաւ և իր հայրենիքը քանի մը տնդա
Պարսից ձեռքէն ազատեց , և Վարաթօնի լիշտ
տակաց .արժանի պատերազմին ժամանակը տաս
հաղար զօրքով Պարսից երեք միլիոն գորքերը ց

Պահանձնէս աղա Եւաղթեան :
Գէորգ աղա Պարտիզանեան :
Մտեփան աղա Արդումանեան :
Մահակ աղա Ապրուեան :
Եաղուալ աղա Եաղուալեան :
Մարտիրոս աղա Բարունակեան :
Բարթուղիմէս աղա Եուսուֆեան :
Յակոբ աղա Պէշկըմաշեան :
Յովսէ փա աղա Ալբանագեան :
Մէլքիսէթ աղա Ասկերիչ :
Մահանսի Եգնա աղա Ասկերիչ :
Տամատ Յակոբ աղա Քէրէստէճի :
Մահտեսի Քէրոբէ աղա Վազուզ :
Խաչատրւը աղա Հուցագործ :

Յայտնի է ամէնուն թէ աղգային Նորահան-
տառ Ժողովայն աշխատութից այսպիսի փափուկ
ժամանակի մը մէջ խիստ դժուար և ծանր է . ՚ի
վերայ այդր ամենայնի քաջայցոյ եմք անոր երեւելի
անդամոց խոհեմութեանը և հեռատեսութեանը
վրայ թէ ամէն բան այսպիսի բարեկարգութիք և
ժամանակիս պարագայից անհրաժեշտ բերմանցը
համեմատ պիտի տնօրինեն , որ աղգային ճշմարիտ
օգուտները և յառաջադիմական եռանդը օրը ըստ
օրէ և ո առաւել զարդանալով աճին . ՚ի պայծա-
ռութիւն և ՚ի պատիւ ընդհանրութեան աղգիս :

Կաստանինու պօլսոյ և սրբոյ Երաստացէ մի նո
խորդ Պատրիարք ամենապատիւ տէր Պօղոս սրբ
քաղան արքե պիտկոպոսը սր իւր ազգասփրական
գործքերով և կենցաղագէտ իմաստութեամբ ը
հռչակաւոր հանդիսացած է ազգիս մէջ անցկ աւ
ամսոյ ծին առ Այտուած գոյսեցաւ ՚ի առ ըր ա
թոռն Երուսաղէմի խորին բայց բազմովիշտ
ծերութեան մը մէջ :

Ո՞ւր յարգոյ թղթակիցը հետեւալ կերպիւ
կը պատմէ յիշեալ պատրիարքին վախճանը :

՚ի հինգերորդումն մայիսի յաւուր երկու շու
բաթւջ հանգեաւ ՚ի Քրիստոս նախկին պատու
րիարքն Պօղոսյ Պօղոս սրբաղան արքե պիտկոպոսն
Վշրիանուազօլեցի ամաց իւր իննոնից ՚ի խոր և
՚ի վշտակիր ծերութեան իւրում ։ Քանզի յեւ թին
ամաց հետէ անկեալ կայր ՚ի մահիճս զուրկ ՚ի
տեսութէ աշաց և ՚ի մերջին անկարազութեան ։

բուեց, իւր հայրենեացը այսքան ծառայութիւն
ներ ընելէն և աքը՝ իւր հայրենակից թշնամիները
զանիկա աղդային ժողովքին ատեանը կանչելով
որոշեցին որ զինքը իւր անհաշութշնամի Ապար-
տացւոց ձեռքը յանձնեն. որոնք անտեղի զբ-
պարտութեամբք կ'ամբատանէին զանիկա. Խէջ
միսթոկղէս այս լուրը առածին պէս, իսկօյն աճա-
պարեց փախաւ. Պարսկաստան և զինքը Քակրք-
սէս թագաւորին յանձնեց :

(Կ սպասում լի եղաւ թագաւորին ուրախութիւն
Նը այս գէպքին վկայօք, որնոր մինչև իւր քունին
մէջը կ'երազէր . և պատմինքը իր հաստատեն
թէ նոյն գիշերը քունին մէջէն երեք սնկամ
յանկարծ արթննալով խենթի պէս բարձր ձայց
նիւ կը պոռար և կ'ըսէր . Ես ստացայ թէմիս
թոկզէսը Աթենացի համբաւաւոր գորոսկեալը
Քսերսէս մեծ պատիւ և մարդ տսիրութիւն ցը-
ցուց իրեն, երեք բազմամարդ և հարուստ քա-
ղաքներ շնորհեց անոր . նաև կարծելով թէ թէ-
միսթոկզէս իւր ապերախտ քաղաքացւոցմէ վիճէ-
առնել հարկու կը ցանկայ, հրաման ըրաւ որ
մեծ խումբ մը գորք պատրաստուի և թէմիսթոկ-
զէս իւր առջելը կանչելով բառու իրեն . Դմ' բոլոր
զօրքերուս հրամանատարութեան բարձր աստիւ-
ճանը քեզի կը յահճնեմ, և կը խնդրեմ որ ան-
միջապէս երթաս Աթէնք և զայն 'ի հիմնոց տա-
պալես : Թէմիսթոկզէս արքային այս առաջար-

բոլորովին թափեալ՝ ՚ի բնական ուժոյ մարմնայն այլ բանական գորութիւնն մտացն միշտ առ ինքն ունէր : Վործարանք մարմնայն գրեթէ լքեալ և վտացեալ համակ . այլ զարմանալին այն է , զի ոչ երբեք լուաւ ոք յեւթեամեայ շղանի անդ հիւանդութեան հասակին արտանշ՝ ՚ի բերանի , այլ միշտ գոհանալով զնոտուծոյ սիրով և եր կայնմտութեամբ տանէր անըմբերելի ծանրութեան ցաւակիր ծերութեանն . Յաւուր վտխ ձանի իւրոյ յարուցեալ՝ ՚ի քնյան , խնդրեաց զրուձկոն իւր՝ զոր յամաց հետէ չէր արկեալ զանձամբ . ետ բերել արտաքոյ սովորութեան իւրում կերակուր քաղցրածաշակ , և եկեր ախորժանօք զօրութիւն իմն նոր երևէր զանձամբ զեցեալ . վերջն ճիպն բնութեանն տայր նմա կարողութիւն իմն , որ էր նշան մօտալուտ մահուան : Գուշակեաց նա յայտնապէս զվախճան իւր և պատրաստեցաւ քրիստոնէաբար ՚ի նոյն ձանձագրհ յաւիտենական . և աւանդեաց զի՞ն զի իւր յեւթեներորդ ժամու աւուրին մեծ վառտակաւորն ազգիս , թողեալ զյիշատակ անուան իւրոյ յէջս ազգային պատմութեան :

“Յէրկրորդում աւուր յատուկ պատրագ մատուցաւ յաւագ խօսանի , և մատոյց զի՞ւրջնն օծու մն ամենապատիւ սրբալպան Պատրիարքն . և զինի պատրարագին հանդիսիւ տարեալ հանգուց յաւ ՚ի կարգս Պատրիարքոց սրբոյ Աթոռոց , ՚ի Փրկչոյ վանս մեր”.

Աւրախ սրտիւ կըլսեմք թէ Վպուջեխի Հայոց
դպրատունը, որ Փիշմիշեանց քեռորդի հանգու-
ցեալ Վխտոնեան մահատեսի Յօհաննէս աղային
չնորհիւը կարգադրեալ է, օրինաւոր կերպիւ կը-
զարդանայ իւր որդւոյն մեծապատիւ Նիկողոս
աղային հայրենասիրական ջանիւքը, նմանապէս
արժանայարդ Յարու թիւնեան Վրիգոր վարժա-
պէտին բարենախանձ հոգատարու թեամբը՝ որ
իւր ուսմունքը ՚ի Կաստանդնուպօլիս առած է
ծախիւք յիշեալ լրտահոգի մահատեսի Յօհան-
նէս աղային ։ Կը յուսամբ թէ Վկնայ հոգեոր
առաջնորդ գերապատիւ Պետրոս ծայրագոյն
վարդապէտը՝ յետ այսորիկ այս դպրատան ևս
առաւել յառաջադիմութեանը հայրաբար հոգ-
տաննելով, առիմ պիտի ունենամք գովութեամբ
յիշատակելու անօր ուսումնասիրական ջանքը ։
որ աշխարհական հոգաբարձուաց ջանիցը հետ
մուերմութեամբ միանալով՝ անշուշտ դպրատունը
օր ըստ օրէ ևս առաւել պիտի զարգանայ յու-
րախութիւն սրտի բոլոր ազգասիրաց և ՚ի փա-
ռաւորութիւն անուան յիշեալ հոգեոր Հայոց

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆՈՒՊՈԼԵՄ , 1 ՅՈՒՆԻՎ

կութեանը պատասխան՝ քաշեց մէջքէն իւր թու-
րը և լսաւ . թագաւոր , ես այս թուրը թշնա-
մեաց համար և ոչ թէ իմ հայրենեաց դէմ
գործածելու կը կրեմ . այս ըսելով խօթեց զայն
իւր փորը և մեռաւ , թագաւորը և իւր քովը
կտնուած՝ պալատակաները բոլորովին չուարած
ձգելով այս բանիս վրայ : Վ' սքանչելի հայրենա-
սիրութիւն և տղդու օրինակ բազմաթիւ անօրէն
Վ ասակներու , որոնք շատ անդամ չնչին պատ-
ճառներով կամ շոհասիրութեամբ իրենց հայ-
րենիքը կամ հայրենակիցները թշնամեաց ձեռքը
կը մատնեն :

Իսահակ՝ Նելլթոն հռչակաւոր աստղաբաշխը օք
մը քաղաքէն դուրս դաշտը պոբռելու ատեն մէկ
հովուի մը կը հանդիպի . որուն կը հարցընէ թէ
այս ինչգիւղը նոյն տեղէն որքափ հեռի է : Հու-
վիւր կը պատասխանէ ըսելովլթէ այդ ձեր ըսած
գիւղը չորս մզնի ճանապարհ է , բայց պէտք
է որ աճապարէք և ժամ' մը յառաջ հասնիք որ
չմըր չկը , որովհետեւ կերեի թէ կէս ժամէն խիստ
սաստիկ անձրեւ մը պիտի գայ : Նելլթոն օդինու
պայծառութեանը նայելով՝ ուր ամեննեին անձ-
րեւ ի նշյլ չէր երևէր , հովուին այս գուշակու-
թիւնը ամեննեին՝ բանի տեղ չգնելով շարունա-
կեց իւր ճանապարհը յու չկը . բայց հաղիւ թէ

Վեծ զօրապետը զինուորական բարձրագոյն ժողովը մը կազմեց և Արիզա փաշան իրեն, փոխանորդ (գայլագամ) անուանեց : Կայսերական պահապան զօրաց ընդհանուր հրամանատարը Վէհեմմէտ Արիշի շոփի փաշան ևս կը պատրաստուի, որ պէսսի ՚ի դիպել հարկին ճանապարհ ելլէ : Օսմանեան նաւատորմիզը Պէօյիւքտէրէին առջեխարստած է և ամէն օր զինուորական պաշարներով կը պատրաստուի :

Օսէտայէն հասած նամակները կը ծանուցանեն, թէ բարձրապատիւ. Վէնչիքով իշխանը կոստանդնուպօլիաէն դառնալէն ետե, երկու անգամ Ճանապարհորդութիւն ըրեր է Օսէտայէնի Վէվասմօբուլ, ուր կը գտնուի Որուսաց նաւատորմիզը, և յետ այնորիկ մեկներ է Ինդրապուրերերթալու : Զինուորական պատրաստութիւնները մեծ գործունէութեամբ կը շարունակուին 'ի Որուսաստան, և կը հաստատեն թէ 'ի Վէվասմօբուլու Երեսուն հազար զօրք պատրաստ են նաւերը մտնելու : Այլև Որուսաց զօրքերէն խումբ մի հրամանատարութեամբ. Ի իւտէրս զօրքավարին Աղոլտովիայի և Վալաքիայի սահմանաց մօտ կ գտնուի . և ուրիշ խումբ մը ևս Տառնապէրկ զօրքավարին հրամանատարութեան ներքեւ Դրան սիլվանիայի սահմանացը մօտ կըսպասէ :

Դատութեան գալաւաստիլը, որ շահագան պատահարաց ենթակայ եղած էն՝ մե մնաս կը կրեն բնականապէս իրաց այս միջակէն Պուքը չէն կըդրեն թէ առևտուրը ուստի հա դարտութեան մէջ է ՚ի յիշեալ քաղաքն ։ ու քանի մը մնանկութիւններ տեղի ունեցեր են

Եւսորից վեհափառ կայսեր եղբայրը մօտել
կըսպառուի 'ի կոստանդնուպօլիս, և յիշեալտ
րութեան դեսպանատան կողմանէ պատրաստո
թիւններ կը տեսնուի 'ի Պէօխրքտէրէ . ուր պ
տի բնակի, կըսեն, կայսերազուն իշխանը . Այ
մեան պարագայից մէջ այսպիսի լուր մը անչուշ
նշանակութեան արժանի է և մեծ ուրսոխութ
պատճառեց խաղաղառէր հասարակութեանը :

տիւ Ուէշիտ փաշային բնակորանը գացին ՚ի Պաթալիման ուր կանչուած էին : Յատուկ հրաւրանք այն տեղ եկած էին նաև Յունաց կտանդնուազօլսոյ և սրբոյ Երուսաղէմի ամեն սրբատիւ պատրիարքները, նմանապէս հռոմէական Հայոց պատրիարքը, Բողոքականաց երեսփոխուան և Հրէից Ութբքին : Քարձրապատիւ Ուէշիտ փաշան խիստ մարդասիրութիւն ընդունելով այլեայլ ազգաց Առաջնորդները, իմաց տու.

կէս ժամի չափ ժամնակ անցաւ , զիտես Երկինքին ոսհանքները բացուեցան և հեղեղի ման անձրեւ գալ սկսաւ . անանկ որ Նեվլոց շուարած շատ դժուարութեամբ : գիւղոցիի ջաղացքին մէջը ինքը լինը պատսպարել կարեղաւ : Ի՞այց այս պարագան՝ Նեվլոցնի վրայ ապդեցութիւն մը ընելով՝ անձրեւ կտրածին պիսկոյն գնաց գտաւ հովիւը և հարցուց անոր ի՞նչպէս կարող եղաւ անձրեւ գալը գուշակեարք այդը այսպէս կ'երեւել Առաջ հովիւը ըռողեց իւր գաղտնիքը յայտնեց երբոր Նեվլոցն իրեն քսան լիրա պարխուացաւ , այն ժամանակը հովիւը յիշեալդ մարը լաւ մը համրելէն և ծոցիկն մէջտեղարելէն զինի ըստաւ . սա սե այծը տեսար մի , 'եկը տեսնեմ' որ նոյն այծը ծառի մը տակ զի հովանաւորել կը փութայ և գլուխը մորենիքը որւ մէջ խօթելով զինքը պատսպարել կը ջանալի այն ժամանակը կ'իմանամ որ կէս ժամէն անշանձրեւ պիտի գայ . ՈՒեծն՝ Նեվլոցն հովուին . պատմութենէն զարմացած՝ հառաջելով մը ըստ Նյուուհետեւ մէկը թողչ չպանծայ իւր գիտթեանցը լիրայ , որովհետեւ կը տեսնեմ որ անբայց մը հռչակաւ որ կործուած աստղաբաշխէ տեւլի տեղեկութիւն ունի երկնից համաստ ծութեանցը :

անսնց թէ օգտատափառ Այոլման Վարիւ և
Վէճիս կայսրը իւր սովորական առ առագելու
թեամբը հաձեցաւ վերահաստատելու կանական
աղասու թիւնները և արտօնութիւնները զոյնեց
ի սկզբանէ անաի օմաննեան տէրութիւր չորհած
է իւր իշխանութեան ներքեւ եղած հպատակ ժու
դովրդոց : Ուստի յետ այսողիկ կրօնական մասին
և ոչ ամենափոքր գժուարութիւն և արգելու
մը ըլլալիքը ճանուցանելով, պատուիրեց առեն
Վրաշնորդաց, որ իսկոյն լուր տան տէրութեամբ
եթէ կայսերական յատուկ հրամանացը գէմ
մէկը յանդգնելու ըլլայ հպատակ աղքաց կը օ
նական արտօնութեանը դպչելու .

Այս մարդասիրական չորհած վերաբերեա ար
կայսերական ինքնագիս հրամանակէն մէջմէ
հատ իւրաքանչիւր աղքի գլուխորին արուե-

յաւ . և ահաւասիկ մեր սրբազն պատրիարքին
յանձնուած հրովարտակին թարգմանութիւնը
Հրովարտակին վրայ կայսերական նշանագիր
(թուրա) դրուած է և օգոստավիառ Առւլթանի
ձեռօր այսպէս դրուած է :

“ Իմ կայսերական հրամանան հասնելուն քեզ
որ Հայոց ազգին Պատրիարքն եւ , պատու եալ
ընտրեալ քրիստոնեայ ազգէդ , և Քրիստոսի հա-
սարակութեան գլխուարներէն , (Երիառադ ՀՀՀ
ժող ասպաֆճանու) , յայտ լիցի քեզ . թէ ամենաք արի
Ծառու ած , միակ պարզեին բարեաց՝ իւր Ծառու
ծային բարու թեամբը և իւր անհուն գթութե
բարձրացնելով իմ կայսերական օգոստափա

անձս հրամանատարութեան և սուլթանութեան
փառաց և խալիքայութեան ու կայսերութեան
բարձր աստիճանին, (որուն փառք և գոհու և
մատուցի,) հաճեցաւ բազմաթիւ թագաւորու-
թիւններ, քաղաքներ, զանազան դաս հպատ-
կաց, ազգեր և ծառաներ յանձնել իմ արքա-
րանէր տէրութեանս ձեռքը, իրեւ յատուկ ա-
տուածային աւանդ մը : Անտի կայսերութեան
հարկաւոր եղած արդարութեանը և սուլթ-
նութեանս վայելու և արձր տիկութեանը հ-
մեմատ, յորմէ հետոէ Աստուծոյ օգնութեամբ
իմ կայսերական աթոռս բարձրացայ, իմ բոր-
ինամքս վեհանձնաբար 'ի գործ զրի և իմ կ-
սերական կառավարութիւնս միշտ իւր բարե-
ժարութիւնը ցոյց տուաւ, որպէսզի իմ տէրու-
թեանս հպատակաց ամէն դասերը կատարեւ-
սպաշտանութիւն վայելեն, և մասնաւորապ-
առանց բացառութեան, ինչպէս 'ի սկզբանէ ա-
տի ունեէին, կատարեալ հանգստութիւն ուն-
նան միշտ՝ ըստ իմ մոռերիմ և բարեսէր կամ-
և հաստատուն որոշմանս, 'ի մասին իրենց կրօն-
կան պաշտամանց և հոգեւոր գործոց : Բայ-
րում այն տնօրինութեանց բարի և օգտակա-
րակ առաջարկ կատարեալ կամ ի ամենք կրօ-

նացնեն, իմ կայսերական գլուխութես է ասած անել բոլորունին քանի մը ապօրինաւոր եղբարձութեան որ հետզհետէ կարող եղան տեղի ունենան հոգութեամբ կամ ծուլութեամբ ։ Վ ասնու հաստատուն մտօք կուզեմ, որպէս սղի իմ տեր թեանս մէջ գտնուած եկեղեցեաց և վաճառք հոգ և որպական մասնաւոր արտօնութիւնները նմանապէս ամսոնց վերաբերեալ երկիրներու անշարժ ստացուածոց և ուրիշ կրօնական տեղեւադանութիւնները անմիաս մնան։ Ելլեւ աս հարկու թիւնները՝ այսինքն տուրբէ ազատ մնան յատուկ իրաւունքները այսպիսի հոգ և որ կան հաստատութեանց և եկեղեցականաց, արտօնութիւնները և թոյլտուութիւնները գրուած են և կը պարտանակուին պէրաթներ այսինքն հրամանագրաց մէջ, ուր նշանակու են վաղեմի հանգամանքը Պատրիարքաց և իր փոխանորդաց, վերջապէս այն ազատութիւնները թոյլտուութիւնները՝ որոնք օգոստափառ Նանիքներէս տրուած են կայսերութեանս հատարիմ հպատակաց եկեղեցականացը, որ կը գնուին Հայոց ազգին մէջ, ազատութիւնները թոյլտուութիւններ զօրս ես ընդունած եմ, մէնքն ալ հաստատուն և անմիաս պիտի մնա Վայ կայսերական բարձր կամքս նորէն հաստելու և ծանուցանելու համար այս արքունա

